

Over de zonnewijzer op het belfort van het Mechels stadhuis en verdwenen Mechelse zonnewijzers

François van der Jeught

In Zonnetijdingen nr. 67 uit 2013 belichtte Willy Leenders de zonnewijzers die in de publieke ruimte in Mechelen aanwezig waren: de zonnewijzer tegen de gevel van het huidige stadhuis op de Grote Markt, 'De Mijlpaal' op het Stationsplein en een zonnewijzer in het provinciaal domein Vrijbroekpark.¹ Deze laatste blijkt inmiddels niet meer aanwezig te zijn.²

Voor de beschrijving van de zonnewijzer op het belfort van het stadhuis – naast de lakenhal waar in het ancien régime ook de stadsgevangenis was – verwijs ik naar de bijdrage van Willy Leenders. Bij recente opzoekingen in het Mechels Stadsarchief naar biografische gegevens over de Mechelse schilder Jan Ghuens alias Prins (°ca. 1557) kwam aan het licht dat ook zijn zoon Baudewijn (1599-1680) een Mechels schilder was; meer nog, dat hij zonnewijzers maakte.

Historicus Emmanuel Neeffs (1841-1879) noteerde in zijn nog altijd onovertroffen werk uit 1876 over de Mechelse schilders en beeldsnijders: *Baudouin Ghuens semble avoir joui d'une certaine réputation pour le talent qu'il avait de peindre et de poser les cadrans solaires* (Baudewijn Ghuens schijnt een zekere reputatie genoten te hebben voor zijn talent om zonnewijzers te schilderen en te plaatsen.) Daarbij verwees Neeffs naar de Mechelse stadsrekeningen uit 1669 en 1673, evenwel zonder aanvullende bronvermelding.³

Baudewijn Ghuens alias Prins werd in 1669 betaald voor het aanbrengen van twee zonnewijzers in de stad. De ene kwam tegen de gevel *boven de accijse*, zoals Neeffs noteerde, van het toenmalige stadhuis – dit is vandaag het postkantoor De Beyaert aan de Grote Markt –, de andere boven het wachtlokaal tegen de gevangenis van het belfort naast de lakenhal op de Grote Markt. In 1673 ten slotte werd Ghuens betaald voor het schilderen en vernieuwen van de zonnewijzer die toen op de Korenmarkt stond. Neeffs verduidelijkte nog dat enkel de zonnewijzer *à la Halle* (in 1876) nog aanwezig was. Het is deze zonnewijzer die tot op vandaag (2024) – zij het gerestaureerd – aanwezig is onder het linkertorentje van het belfort.

De beide betalingen waar Neeffs naar verwees, kon ik terugvinden tussen de vele honderden rekenposten in de lijvige stadsrekeningen,

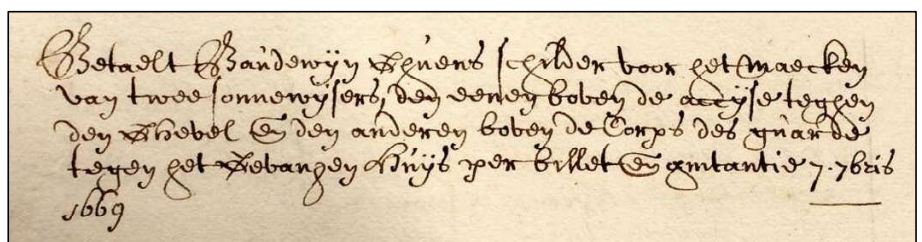

De verticale zonnewijzer onder het linker torentje van het belfort van het huidige stadhuis van Mechelen.

bewaard in het Mechels Stadsarchief. De foto's ervan met de transcriptie volgen hierna. Enkele biografische notities over Baudewijn Ghuens alias Prins vullen de informatie over zijn zonnewijzers aan.⁴

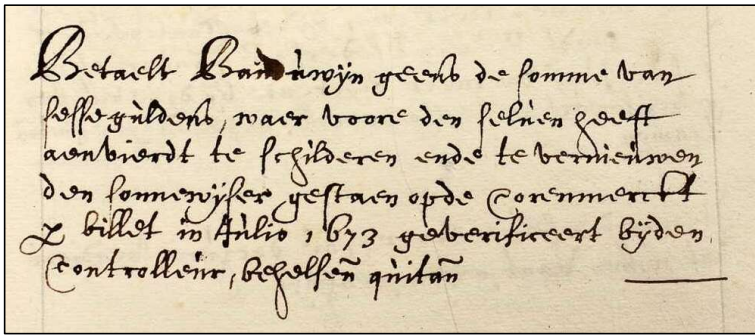
De betalingsposten

Uit: SAM, Stadsrekening, nr. 344 (1669-1670), fol. 124v:

Betaelt Baudewijn Ghuens schilder voor het maecken van twee sonnewijzers, den eenen boven de accijse teghen den ghevel en(de) den anderen boven de corps des garde tegen het gevangen huijs per billet ende quitantie 7^{bris} 1669

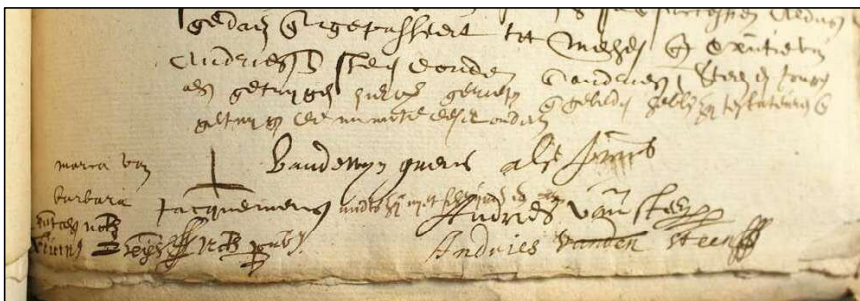
Uit: SAM, Stadsrekening, nr. 347 (1672-1673), fol. 155v:

Betaelt Baudewijn Geens de somme van sesse guldens waer voore den selven heeft aenvierdt te schilderen ende te vernieuwen den sonnewijzer gestaen op de Corenmerck p(er) billet in Julio 1673 geverificeert bijden controlleur, behelsen(de) quitan(tie)...

Biografische notities

Baudewijn Ghuens alias Prins, gedoopt in Sint-Rombouts in april 1599, was een zoon van de Mechelse schilder Jan Ghuens de jonge genaamd Prins en Maria de Maijer. Ghuens senior blijft vooral bekend als de schilder van het monumentale doek 'Het ontzet van Lier' uit 1595, dat vandaag behoort tot de collectie van Museum Hof van Busleyden in Mechelen. Hij was ook calligraaf en cartograaf, getuige de betalingsposten in de stadsrekeningen over leveringen van *eene caerte houdende de figure deser stadt* (in 1591-1592) en *eene caerte bij hem gemaect inhoudende de situatie vande foirten gemaect hier rontomme Mechelen* (in 1595-1596).⁵ Het ligt voor de hand dat zoon Baudewijn het schildersambacht van zijn vader had geleerd. Wellicht sloot zijn interesse in zonnewijzers aan bij de kennis en de vaardigheden die zijn vader meester was op het gebied van cartografie, geometrie en wiskunde.

Handtekening van Baudewijn Ghuens alias Prins en van de getuigen, vader en zoon Andries van den Steen. Barbara Jacomijns tekende met een kruisje. Uit: SAM, Notaris L. Gheys, reg. 773, s.f.º, 11 juli 1637 (testament).

Baudewijn Ghuens huwde in 1623 met Barbara Jacomijns. Hun huwelijk bleef kinderloos. Op 11 juli 1637 maakten zij hun testament voor de Mechelse notaris Livinus Gheys. Barbara lag ziek te bed. Zij was besmet met de *contagieuse ziekte* (de pest) en overleed kort nadien.

Baudewijn hertrouwde op 7 september 1637 met Anna Smolders, met wie hij drie kinderen kreeg: Egidius *Guens alias Prins* (°1639), Anna (°1641) en Anna Maria (°1644). Na het overlijden van zijn tweede echtgenote in 1644 hertrouwde Baudewijn het jaar nadien met Elysabeth Goeris. Met haar kreeg hij vijf kinderen: Balduinus Franciscus (°1645), Clara (°1649), Maria Christiana (°1650), Catharina *Guens alias Prins* (°1654) en Joannes (°1656). Hij woonde met zijn gezin in de Lange Schipstraat in Mechelen aan de zijde van de Bruul.

Baudewijn Ghuens alias Prins overleed in het Onze-Lieve-Vrouwgasthuis in Mechelen op 15 november 1680.

Noten

1. W. Leenders, *Zonnewijzers in Mechelen*, Zonnetijdingen nr. 67, 2013, p. 4-5.
2. De zonnewijzer werd in 2000 geplaatst op het grasveld nabij het (oude) tennisveld, naast de gracht en tegenover de houten tipi van 'Typisch Mechelen'. Hij bestond uit een wereldbol met een grote 'wijzer'; de uren waren op de grond rondom in de perkjes af te lezen. De zonnewijzer werd vermoedelijk omstreeks 2008 weggehaald. Met dank voor deze informatie aan Ils Van Roosbroeck, educator van de Provinciale Groendomeinen Mechelen – Vrijbroekpark. Zie ook de informatie met foto's in de zonnewijzerinventaris van Patric Oyen op astrolemma.be
3. E. Neeffs, *Histoire de la peinture et de la sculpture à Malines*, dl. 1, Gent, 1876, p. 275 -276.
4. Stadsarchief Mechelen (SAM), Stadsrekening, nr. 344 (1669-1670), fol. 124v en id., nr. 347 (1672-1673), fol. 155v. Alle biografische notities werden geput uit de database van *De Ware Vrienden van het Archief*, bewerking Parochieregisters Mechelen 1303-1796, www.dewarevriendenvanhetarchief.be, 2007-2024.
5. J. Van der Auwera & F. Van der Jeught, Mechels schilder Jan Ghuens de jonge genaamd Prins (°1557/1558) herbekeken (werktitel; bijdrage in voorbereiding voor het jaarboek 2024 van de Koninklijke Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen).